O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY
TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI

SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI
SAMARAQAND DAVLAT
UNIVERSITETI

Ro`yxatga olindi
№ 60310400- SHS1706
«14» 10 2024 y

«TASDIQLAYMAN»
SamDU rektori:
_____R.I.Xalmuradov
«___»_____2024 y

SHAHAR SOTSIOLOGIYASI

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	300000 -	Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot;
Ta’lim sohasi:	310000 -	Ijtimoiy va xulq-atvorga mansub fanlar;
Ta’lim yo‘nalishi:	60310400 -	Sotsiologiya;

Samarqand - 2024

jarayonlarni tadqiq etish metodlari va dasturi to'g'risida muayyan tasavvur uyg'otish, ijtimoiy-madaniy struktura, qadriyatlar va urf-odatlarning mohiyati va mazmunini ochib berish orqali talabalarga jamiyatda bo'layotgan madaniy jarayon, hodisalarni ilmiy tahlil etish zaruriyatini singdirishdir.

Mazkur fan umumiy jihatdan ikkita yo'nalishning asosiy fani sifatida shakllanishi muhim ahamiyatga ega. Bunday holat yo'nalishlar integratsiyasini shakllantirib, optimallashtirish tizimini rivojlantiradi.

Albatta, ushbu o'quv dasturning o'ziga xos kamchiliklari ham mavjud. Mavzularni yanada kengroq ko'rinishida ko'paytirish zarur deb xisoblayman. CHunki, ushbu fan ijtimoiy-madaniy jihatdan xozirgi zamon talablari asosida rivojlantirish bugungi kunning dolzarb muammolari echimini topishga xizmat qiladi deb xisoblayman.

Ammo, yuqoridagi kamchilik yaratilgan o'quv fan dasturining mohiyati va mazmuniga ta'sir etmagan. Shuning uchun ushbu fanning o'quv dasturi universitet o'quv-uslubiy boshqarmaga tasdiqlash uchun tavsiya beraman.

Viloyat Mahalla va oilani qo'llab-quvvatlash boshqarmasi "Bandlikka ko'maklashish, tadbirkorlik va oilaviy biznesni rivojlantirish" bo'limi boshlig'i, sotsiologiya fanlari nomzodi **Salimov Yu.G'.**

Fan/modul kodi	O‘quv yili	Semestr	ECTS – Kreditlar
SHS1706	2027-2028	VII	6
Fan/modul turi	**Ta’lim tili**		**Haftadagi dars soatlari**
Majburiy	O‘zbek		6

	Fan nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami (soat)
1.	Shahar sotsiologiyasi	78	102	180

2. **I. Fanning mazmuni**

Shahar sotsiologiyasi ijtimoiy-gumanitar fanlar tizimida muhim o‘rinni egallaydi. Sotsiologik ta’limning muhim funksiyalaridan biri – bu jamiyat a’zolarida sotsial muammolarni tushunish, ularning kelib chiqish manbalarini aniqlash va bartaraf etish yo‘llari hamda imkoniyatlarini qidirib topish ko‘nimalarini shakllantirishdan iboratdir.

- shaharlar vujudga kelishining tarixiy evolyusiyasi jarayonida aholi urbanizatsiyalashuvining ijtimoiy qonuniyatlari dinamikasini kuzatish;
- shaharlarning rivojlanishiga tabiiy va sotsial omillarning ta’siri darajasini,
- shaharsozlikdagi insonlararo o‘zaro munosabatlarning sotsiologik prognozi;
- urbanizatsiya shakllarining lokal va global xususiyatlarini aniqlash;
- sivilizatsiya jarayonlari va uning zamonaviy shahar hayotidagi o‘rni;
- shaharlarning ijtimoiy muhit bilan o‘zaro munosabatlarga transformatsiyalashuvida kishilarning mavjud sotsiomadaniy muhitga moslashuvining sotsiologik tahlilini ochib berishdan iborat.

Oliy ta’lim Davlat standartiga ko‘ra “Sotsiologiya” ta’lim sohalari bo‘yicha shahar sotsiologiyasi bir nechta o‘zaro bog‘liq bo‘lgan va sotsiologiyada tadbiq etiladigan bo‘limlardan iborat. Shahar sotsiologiyasi fani sotsiologiyada zarur bo‘lgan insonlar o‘rtasidagi munosabatlarga asoslangan tashkilot tarixi va nazariyalar, ularning tuzilishi, ulardagi ijtimoiy guruhlar evalyusiyasi, tashkilotlarda rivojlanayotgan ijtimoiy institutlar, shahar va urbanizatsiyaga oid bilimlarning nazariy asoslari, fanning asosiy tushuncha va kategoriyalarini, shuningdek, zamonaviy shaharsozlikning ijtimoiy qonun va tamoyillarini o‘rgatish hamda ularni amaliyotda tadbiq etish ko‘nikmasini hosil qilishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu: Shahar kompleks tadqiqotlarning ob’ekti sifatida

Shahar ijtimoiy munosabatlar fenomeni sifatida. Sotsiologik rakursda shahar jarayonlarini tadqiq etish va tahliliga tizimli yondashuv. Fanlar tizimida shaharlarni o‘rganish. Shahar va arxitektura antropologiyasi. Shahar aholisi va uning sotsial qiyofasi. Sotsiologiyada shahar tasviri: *shahar-bozor; shahar-changalzor (jungli); shahar-organizm; shahar-mashina.* O‘zbekiston shaharlari.

2-mavzu: Fanlar tizimida shaharlarni o'rganishga oid turli xil qarashlar

Shahar sotsiologiyasi fanining turli yo'nalishlardagi nazariy-metodologik asoslari. Fanning asosiy tushuncha, kategoriyalari va qonunlari, shaxs va uning shahar hayotiga ijtimoiylashuv jarayoni. Shaharlarda sotsial guruhlar tasnifi, a'zolarining ijtimoiy mavqesi, undagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlarning sotsial qonuniyatlari. Globallashuv davrida sodir bo'layotgan ijtimoiy jarayonlarning urbanizatsiya bilan o'zaro bog'liqlikda ekanligini yaxlit idrok etishi. Shaharlar rivojining asosiy omillari.

3-mavzu: Shahar sotsiologiyasining predmeti

Shahar sotsiologiyasi sotsiologik fanlarning qismi sifatida. Inson va makon. Shaharning xil-xilligi. Shahar va shaharliklar. "Shahar" tushunchasi. Shaharlarning turlari. Shahar tadqiqotlarining shakllanishi. Georg Zimmel va Marks Veber shahar xaqida. XIX asr va XX asr boshlarida urbanizatsiya va intellektuallar reaksiyasi. Shahar shakllanishi manbalari. Fanlar tizimida shaharga oid munozaralar. Shaharlarni o'rganishda tarixiylik, sinergetik (o'z-o'zidan tashkil topish), antropologizm, tizimli paradigmalar.

4-mavzu: Shaharlarni o'rganishning metodologik tamoyillari

Shaharlardagi turli ijtimoiy-madaniy xususiyatda kechayotgan xodisalarni xolis qiyosiy taqqoslash. Zamonaviy jamiyatdagi mavjud ijtimoiy muammolardan shaharsozlikning ustuvor jihatlarini aniqlash va ularni ob'ektiv tahlil qilish. Muayyan hodisa va voqealarga shahar kishisining shaxsiy munosabatlarini o'rganishga qaratilgan empirik tadqiqotlarda ishtirok etish. Ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va ma'naviy sohalarda o'tkazilgan amaliy sotsiologik tadqiqotlar natijalaridan urbanizatsiyada foydalanish.

5-mavzu: Shahar fenomeni va unda inson faoliyati

Sotsiologik bilimlar doirasida shahar sotsiologiyasining o'rni va ahamiyati. XXI asr sotsiologik bilimlar kontekstida shahar muammosining yoritilishi. Sotsiologik tadqiqotlar tizimida shahar muammosini yoritilishining dolzarb jihatlari. Shaharsozlik sotsiologik muammo sifatida.

6-mavzu: Shahar qiyofasi – semantik konstruksiya sifatida

Shahar ong konstruksiyasining mahsuli sifatida. Shahar fenomenologiyasining tarkibiy qismlari: a) shaharlarga munosabat; b) shahar qiyofasi. Shaharni semiotik o'lchovi. Antropologik arxitektura. Shaharlar belgi (simvol) sifatida va shahar belgilari. Shahar landshafti siyosiy iroda belgisi sifatida. Shahar diskursi morfologiyasi – graffit, reklama, plakat, baner va b. Shaharsozlik va shahar makonini tasavvur etish.

7-mavzu: Shaharni tadqiq etishning sotsiologik nazariyalari: shahar kommunikátiv makon sifatida

Shahar sotsiologiyasining vujudga kelishi. M.Veber shahar tushunchasi va kategoriyalari to'g'risida. E.Dyurkgeym mehnatning ijtimoiy taqsimotini shahar taraqqiyotiga ta'siri to'g'risida. F.Tennis "hamjamiyat"lar va "assotsiatsiya"lar haqida. A.Gramshining "Shaharlarning tarixiy roli" to'g'risidagi qarashlari. Shahar makonining shakllanishida kommunikatsiyalarning ahamiyati. Axborotlar makonida shaharlarning o'rni. O'zgaruvchan dominant tizimda askriptiv va deskriptiv maqom va rollar.

8-mavzu: Marginallik shahar sotsiumining asosiy tavsifi sifatida

Marginallik tushunchasi. Marginallikning nazariy jihatlari. Sotsiomadaniy marginallik muammolari. Shahar hayotidagi siyosiy vakuum natijasida hokimiyat va nazoratning taqsimlanish jarayonlari. Uyushgan jinoyatchilik va *korrupsiya*shahar hayoti va hududini nazorat qilish shakli sifatida. Shahar hayotida "poytaxtlik" va "tashqaridan kelgan"lar munosabatlaridagi muammolar. Shahar hayotida "muhit marginalligi"ning tavsifi.

9-mavzu: Globallashuv va urbanizatsiya

"Urbanizatsiya" tushunchasiga ta'rif va yondashuvlar. Urbanizatsiya – geografik, demografik, siyosiy va madaniy fenomen sifatida. Urbanizatsiya shakllari: aglomeratsiya, urbanizatsiyalashgan tuman, urbanizatsiyalashgan hudud. Megapolis – zamonaviy shahar sotsiologiyasining asosiy kategoriyasi sifatida. Urbanizatsiyalashgan madaniyat, urbanizatsiyalashgan ong shakllanishidagi muammolar.

10-mavzu: Shahar hayoti, madaniyati va shaharga oid yangicha turmush tarzlari

Shahar muhiti tushunchasi. Shahar hududi tushunchasi va uning strukturasi. Shahar hududini turlarga ajratish. Shahar makonining strukturasi. Shahar makonining tahliliy va nazariy sxemasi. Shahar kommunikatsiyasi sub'ektlari. "Chekka joyda joylashgan" shaharlar mentaliteti va ularning sotsiomadaniy ambivalenti. "Chetdan kelgan"lar marginallikning sindromi sifatida. L.Virt shahar madaniyatini tadqiq etish asoschisi sifatida.

11-mavzu: Shahar jarayonlari: boshqaruv, rejalashtirish, taraqqiyot, qurilishlar va ekologiya

Shahar muhiti tushunchasi. Shahar hududi tushunchasi va uning strukturasi. Shahar hududini turlarga ajratish. Shahar makonining strukturasi. Shahar makonining tahliliy va nazariy sxemasi. Shahar kommunikatsiyasi sub'ektlari. "Chekka joyda joylashgan" shaharlar mentaliteti va ularning sotsiomadaniy ambivalenti. "Chetdan kelgan"lar marginallikning sindromi sifatida. L.Virt shahar madaniyatini tadqiq etish asoschisi sifatida.

12-mavzu: Shahar sotsiologiyasi fanining tarmoq yo'nalishlari: shahar ijtimoiy-hududiy uyushma sifatida

Shahar madaniyati va identiklik. Sotsiomadaniy identifikatsiya. Identiklikning shahar sotsial strukturasidagi o'rni. Identiklikda "MEN" konsepsiyasi. Madaniy arxitektura va shaharlik identikligi. Identiklik va shahar mentaliteti. Identiklik va "o'yinchi inson" ta'limoti (Y.Xeyzing nazariyasi).

13-mavzu: Shaharning ijtimoiy strukturasi va ijtimoiy islohotlar

Shahar muhitidagi farqlarga ajratish. "Shaharlik qishloqilar" ta'limoti. Zamonaviy shahar turmush tarzining asosiy belgilari (vizual madaniyat, modernizm estetikasi, jinsiy madaniyat identikligining yangi shakllari, "ko'cha hayoti" va b.). Shaharlarda turistik industriyani rivojlantirishda vizual reprezentativlik.

14-mavzu: Qishloq aholisi turmush tarzini o'rganishning sotsiologik jihatlari

Qishloq boshqaruv tizimida o'zini o'zi boshqarish tashkilotlarining o'rni va roli. Mahallaning qishloq sotsiomadaniy tizimidagi roli. Qishloq ichidagi hududiy jamoalar. Qishloqlarda insonning «o'z-o'zini himoya qilish» yo'llari: «hissiz beparvolik». Qishloqlardan shaharlarga transformatsiya. Migratsiya va marginallik. Zamonaviy qishloqlar loyihasi. O'zbekistonda "Obod qishloq"dasturining loyihalashtirilish evolyusiyasi. Qishloq arxitekturasi va madaniy ob'ektlar. Global qishloqlar.

15-mavzu: Qishloqlarning moslashuvchanlik xususiyatlari: turli davrlarda qishloqlarda o'tkazilgan sotsial tajribalarning natija va oqibatlari

Qishloq aholisining "yaxshi hayot", "turmush tarzi" ma'nosidagi tasavvurlarining dinamikasi. Zamonaviy sharoitlarda qishloq oilasining moddiy ta'minlanganlik belgilaridagi ko'rsatkichlar. Qishloqlardagi kundalik hayot jarayonlarining zamonaviy iqtisodiy ukladlari. Sotsial tajriba tushunchasi va uni aniqlash. Qishloqlar rivojining ijtimoiy-iqtisodiy siyosati. So'nggi yuz yillikdagi qishloqlar tarixidagi sotsial tajribalarning natijalari va oqibatlari.

III. Amaliy (yoki seminar yoki laboratoriya) mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Sahar kompleks tadqiqotlarning ob'ekti sifatida
2. Fanlar tizimida shaharlarni o'rganishga oid turli xil qarashlar
3. Shahar sotsiologiyasining predmeti
4. Shaharlarni o'rganishning metodologik tamoyillari
5. Shahar fenomeni va unda inson faoliyati
6. Shahar qiyofasi – semantik konstruksiya sifatida
7. Shaharni tadqiq etishning sotsiologik nazariyalari: shahar kommunikativ makon sifatida
8. Marginallik shahar sotsiumining asosiy tavsifi sifatida
9. Globallashuv va urbanizatsiya

10. Shahar hayoti, madaniyati va shaharga oid yangicha turmush tarzlari
11. Shahar jarayonlari: boshqaruv, rejalashtirish, taraqqiyot, qurilishlar va ekologiya
12. Shahar sotsiologiyasi fanining tarmoq yo'nalishlari: shahar ijtimoiy-hududiy uyushma sifatida
13. Shahar va qishloqning ijtimoiy strukturasi: ijtimoiy islohotlar
14. Shahar ijtimoiy munosabatlar fenomeni sifatida
15. Sotsiologik rakursda shahar jarayonlarini tadqiq etish va tahliliga tizimli yondashuv
16. Shaharlarda sotsial guruhlar tasnifi, a'zolarining ijtimoiy mavqesi
17. "Shahar" tushunchasi. Shaharlarning turlari
18. XXI asr sotsiologik bilimlar kontekstida shahar muammosining yoritilishi
19. Shahar sotsiologiyasining vujudga kelishi
20. Shahar hayotida "muhit marginalligi"ning tavsifi
21. Shahar makonining tahliliy va nazariy sxemasi
22. Shahar muhitidagi farqlarga ajratish

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

"Shahar sotsiologiyasi" fanini o'rganuvchi talabalar auditoriyada olgan nazariy bilimlarini mustahkamlash va modernizatsiyalashgan jamiyatdagi tashkilotlar muammolarini echishda ko'nikma hosil qilish uchun mustaqil ta'lim tizimiga asoslanib, kafedra professor-o'qituvchilari rahbarligida, mustaqil ish bajaradilar. Bunda ular qo'shimcha adabiyotlarni o'rganib hamda internet saytlaridan foydalanib referatlar, esse, prezentatsiyalar va ilmiy dokladlar tayyorlaydilar, amaliy mashg'ulot mavzusiga doir uy vazifalarini bajaradilar, ko'rgazmali qurollar va slaydlar tayyorlaydilar.

Talaba mustaqil ishni tayyorlashda muayyan fanning hususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanishga tavsiya etiladi.

- darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha fan mavzularini o'rganish;
- tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;
- komp'yuter texnologiyalari tizimlari bilan ishlash;
- maxsus adabiyotlar bo'yicha referat, esse, prezentatsiyalar va konspektlar tayyorlash;
- talabaning o'quv-ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo'lgan adabiyotlar, monografiya va ilmiy to'plamlarni chuqur o'rganish;
- interaktiv va muammoli o'qitish jarayonida faol qatnashish;
- masofaviy (distansion) ta'limni tashkil etishda qatnashish.

3. **V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)**

Shahar sotsiologiyasi fanining ob'ekti va predmeti, strukturasi; fanning

shakllanishi va rivojlanishining asosiy bosqichlari; Shahar haqidagi qarashlarning vujudga kelishi va rivojlanishi; jamoatchilik fikrini o'rganishning ijtimoiy ahamiyati; Shaharlar shakllanishining ob'ektiv shart-sharoitlari, mexanizmlari va bosqichlari haqida tasavvurga ega bo'lishi;

Shahar sotsiologiyasi ijtimoiy-gumanitar fanlar tizimida muhim o'rinni egallaydi. Sotsiologik ta'limning muhim funksiyalaridan biri – bu jamiyat a'zolarida sotsial muammolarni tushunish, ularning kelib chiqish manbalarini aniqlash va bartaraf etish yo'llari hamda imkoniyatlarini qidirib topish ko'nimalarini shakllantirishdan iboratdir.

- - shaharlar vujudga kelishining tarixiy evolyusiyasi jarayonida aholi urbanizatsiyalashuvining ijtimoiy qonuniyatlari dinamikasini kuzatish;
- - shaharlarning rivojlanishiga tabiiy va sotsial omillarning ta'siri darajasini, - shaharsozlikdagi insonlararo o'zaro munosabatlarning sotsiologik prognozi;
- - urbanizatsiya shakllarining lokal va global xususiyatlarini aniqlash;
- - sivilizatsiya jarayonlari va uning zamonaviy shahar hayotidagi o'rni;
- - shaharlarning ijtimoiy muhit bilan o'zaro munosabatlarga transformatsiyalashuvida kishilarning mavjud sotsiomadaniy muhitga moslashuvining sotsiologik tahlilini ochib berishdan iborat.

4. **VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:**

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadilar;
- Fan zamonaviy pedagogik texnologiyaning "Klaster", "Bumerang", "Fikrlar hujumi", "Munozarali dars", "FSMU" singari metodlari orqali hamda slaydlar, multimedia namoyishlari bilan o'tkaziladi va mashg'ulotlardagi ma'lumotlar multimedia vositalari yordamida taqdimot qilinadi.

5. **VII. Kreditni olish uchun talablar:**

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish

6. **Asosiy adabiyotlar:**

1. Normurodov B.N., Normurodova G.B. Sotsiologiya tarixi. – Toshkent: Fan, 2008.
2. Bekmurodov M. Sotsiologiya asoslari. – Toshkent: Fan, 1994.
3. Giddens E. Sotsiologiya. – Toshkent: Sharq, 2002.

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. (O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 6-son, 70-modda) . – Toshkent, 2017.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 02.02.2017 yildagi "O'zbekiston Respublikasining "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi

Qonuni talablarini amalga oshirish chora-tadbirlari haqidagi" PQ-2752- sonli qarori // www.lex.uz.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.05.2019 yildagi "O'zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Farmoni. – Toshkent, 2019.
4. Mirziyoev Sh.M. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SHavkat Mirziyoevning "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" gi Qarori. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 5 iyundagi 05.06.2018 y.N PQ-3775Qarori. – Toshkent, 2018.
5. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent. O'zbekiston nashriyoti, 2017.
6. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. Toshkent. O'zbekiston nashriyoti, 2017.
7. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent. O'zbekiston nashriyoti, 2017. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Toshkent. O'zbekiston nashriyoti, 2017.
8. Парк Р.Э. Избранные очерки / Город – как социальная лаборатория. М.: ИНИОН РАН, 2011.
9. Городское хозяйство: учебное пособие для вузов / Т. Г. Морозова [и др.] - Москва: Вуз. учеб. : ИНФРА-М. 2015 .
10. Социальное пространство большого города: [монография] / Под ред. Г.В.Еремичевой; Социологический институт РАН — филиал ФНИ

Axborot manbalari (saytlar):

1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali.
2. www.edu.uz – O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus vazirligining portali.
3. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi qonunchilik hujjatlari milliy portali.
4. www.zionet.uz – O'zbekiston Respublikasi ta'lim portali.

7. Fan dasturi Samarqand davlat universiteti O'quv-uslubiy кengashining 2024 yil 24 avgustdagi 1-son bayonnomasi bilan ma'qullangan.

8. **Fan/modul uchun mas'ullar**:
M.B.Sherov – SamDU, "Sotsiologiya va ijtimoiy ish" kafedrasi dotsenti

9. **Taqrizchilar:**
Yu.G'.Salimov – "Mahalla" xayriya jamoat fondi Samarqand viloyat bo'limi ijrochi direktori vazifasini bajaruvchi, Viloyat Mahalla va oilani qo'llab-

	quvvatlash boshqarmasi "Bandlikka ko'maklashish, tadbirkorlik va oilaviy biznesni rivojlantirish" bo'limi boshlig'i,sotsiologiya fanlari nomzodi. (tashqi) **G.G'. Tagieva** – Samarqand davlat universiteti Psixologiya va ijtimoiy munosabatlar fakulteti, "Sotsiologiya va ijtimoiy ish" kafedrasi o'qituvchisi, Sotsiologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) (ichki)

Universitetning 2024-yil 16- avgustdagi 301-ij buyrug'i asosida

Fan dasturlari va mustaqil ta'lim topshiriqlarini ishlab chiqishga ma'sul ishchi guruhi:

Rais – M.Normamatova

Sotsiologiya va ijtimoiy ish kafedra mudiri **dots. I.Negmatov**

Psixologiya va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakulteti dekani **prof. A.Q. Aymatov**

SamDU o'quv ishlari bo'yicha birinchi prorektor **prof. A.Soleyev**

Samarqand davlat universiteti Psixologiya va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakulteti "Sotsiologiya va ijtimoiy ish" kafedrasi dotsenti G.Tagiyeva tomonidan tayyorlangan 60310400-Sotsiologiya ta'lim yo'nalishi uchun tuzilgan "Shahar sotsiologiyasi" o'quv fani dasturiga

TAQRIZ

Shahar sotsiologiyasi fani sotsiologik ta'limning muhim funksiyalaridan biri bo'lib, talabalarda shahar va urbanizatsiyaga oid bilimlarning nazariy asoslari, fanning asosiy tushuncha va kategoriyalarini, shuningdek, zamonaviy shaharsozlikning ijtimoiy qonun va tamoyillarini o'rgatish hamda ularni amaliyotda tadbiq etish ko'nikmasini hosil qilishga yordam beradi.

Shaharlar vujudga kelishining tarixiy evolyusiyasi jarayonida aholi urbanizatsiyalashuvining ijtimoiy qonuniyatlari dinamikasini kuzatish; shaharlarning rivojlanishiga tabiiy va sotsial omillarning ta'siri darajasini, shaharsozlikdagi insonlararo o'zaro munosabatlarning sotsiologik prognozi; urbanizatsiya shakllarining lokal va global xususiyatlarini aniqlash; sivilizatsiya jarayonlari va uning zamonaviy qishloq hayotidagi o'rni; qishloqlarning ijtimoiy muhit bilan o'zaro munosabatlarga transformatsiyalashuvida kishilarning mavjud sotsiomadaniy muhitga moslashuvining sotsiologik tahlilini ochib berishdan iborat. Ana shuning uchun ham mazkur fanni malaka talablariga kiritilishi sotsiologiya nuqtai nazaridan ushbu standartni ilmiy jihatdan yanada saviyasini oshirishiga sabab bo'lgan deb hisoblayman..

Mazkur o'quv fan dasturi o'quv dasturlariga qo'yilgan talablar asosida tuzilgan bo'lib, barcha bandlari mantiqan to'g'ri joylashtirilgan. O'quv fan dasturining asosiy qismida boshqaruv sotsiologiyasi fanining ob'ekti, predmeti, asosiy tushuncha va kategoriyalarini mohiyatini tushuntirish, shahar sotsiologiyasidagi asosiy maktab va yo'nalishlar bilan tanishtirish, fanning asosiy qonun va tamoyillarini umumiy va xususiy jihatlarini ko'rsatib berish, jarayonlarni tadqiq etish metodlari va dasturi to'g'risida muayyan tassavur uyg'otish, ijtimoiy-madaniy struktura, qadriyatlar va urf-odatlarning mohiyati va mazumunini ochib berish orqali talabalarga jamiyatda bo'layotgan madaniy jarayon, hodisalarni ilmiy tahlil etish zaruriyatini singdirishdir.

Mazkur fan umumiy jihatdan ikkita yo'nalishning asosiy fani sifatida shakllanishi muhim ahamiyatga ega. Bunday holat yo'nalishlar integratsiyasini shakllantirib, optimallashtirish tizimini rivojlantiradi.

Albatta, ushbu o'quv dasturning o'ziga xos kamchiliklari ham mavjud. Mavzularni yanada kengroq ko'rinishida ko'paytirish zarur deb hisoblayman. Chunki, ushbu fan ijtimoiy-madaniy jihatdan hozirgi zamon talablari asosida rivojlantirish bugungi kunning dolzarb muammolari echimini topishga xizmat qiladi deb xisoblayman.

Ammo, yuqoridagi kamchilik yaratilgan o'quv fan dasturining mohiyati va mazmuniga ta'sir etmagan. Shuning uchun ushbu fanning o'quv dasturi universitet o'quv-uslubiy boshqarmaga tasdiqlash uchun tavsiya beraman.

Samarqand davlat universiteti
Psixologiya va ijtimoiy -siyosiy fanlar
fakulteti, "Sotsiologiya va ijtimoiy ish"
kafedrasi o'qituvchisi, Sotsiologiya fanlari
bo'yicha falsafa doktori (PhD) **G.G'. Tagieva**

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Psixologiya va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakulteti "Sotsiologiya va ijtimoiy ish" kafedrasi dotsenti Sherov M.B. tomonidan tayyorlangan 60310400-Sotsiologiya ta'lim yo'nalishi talabalari uchun "Shahar sotsiologiyasi" nomli o'quv dasturiga

TAQRIZ

O'zbekiston Respublikasida oliy ta'limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, oliy ta'limni modernizasiya qilish, ilg'or ta'lim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabrdagi PF–5847-son Farmoni bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish" Konsepsiyasi mazkur sohadagi yangi islohotlar uchun debocha vazifasini bajarib bermoqda. Bugungi kunda mamlakatimizda har bir sohada keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. O'z navbatida, mazkur islohotlarning salmoqli qismini ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar tashkil etmoqda.

"Shahar sotsiologiyasi" fani bugungi kunda yetishib chiqayotgan sotsiolog mutaxassislarga bilim berishda, ko'nikma va malakalarini oshirishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Sotsiologiya fanining shakllanish evolyusiyasi, uning nazariy-g'oyaviy asoslarini o'zlashtirish hamda zamonaviy sotsiologik nazariyalar uchun muhim manba sifatida o'tmish ajdodlar ta'limotlaridan etarli xabardor bo'lish, talabalarda sotsiologik bilimni dastlabki manbalar yordamida o'zlashtirishni ta'minlash, sotsiologik ta'limotlarning nazariy asoslari tarixini amaliy tadqiqotlar (hujjatlarni o'rganish) asosida ilmiy tushunib etishni tashkil etish, tarixiy sotsiologik manbalardan unumli foydalanish